

Tendence ve vývoji útočného boje

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek plukovníka A. F. Bulatova, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 10/1982.

Staletá historie válek přesvědčivě dokazuje, že jen rozhodným útokem je možné dosáhnout vítězství nad nepřítelem. Teorie a praxe útočného boje prošly dlouhým vývojem a vstřebávaly všechno dobré, co vzniklo v minulých válkách. V souvislosti s tím má důležitý význam ve vývoji soudobé teorie taktiky hluboké studium zkušeností z minulých válek a zjištění zákonitostí a tendencí ve zdokonalování útočného boje z hlediska zásadních kvalitativních změn ve vývoji zbraní a bojové techniky, ke kterým došlo v posledních desetiletích. Zejména materiální základna války — množství a kvalita výzbroje, vojáků, úroveň palebné a úderné síly a manévrovost vojsk — je tím objektivním faktorem, který bezprostředně ovlivňuje změny charakteru a způsobů vedení útoku.

Vývoj útočného boje před druhou světovou válkou a během ní probíhal na nové technické základně. Zvýšení kvality a prudký růst množství tanků, dělostřelectva, letectva, prostředků PVO a automobilů, zdokonalování automatických ručních a dalších druhů zbraní, dále prostředků velení a zabezpečení, to vše změnilo charakter boje a předurčilo nutnost

dalšího vývoje způsobů jeho přípravy a vedení.

Teorie a praxe útočného boje v průběhu války se dále zdokonalovaly, a to z hlediska změn v charakteru obrany nepřítele a požadavků operačního umění. Na začátku války zahrnovala obrana německých fašistických vojsk jen jedno pásmo hluboké 4—6 km s jednotlivými opěrnými body a uzly odporu. Avšak již na jaře roku 1943 začal nepřítel budovat v taktické hloubce obrany dvě pásma, jejichž celková hloubka dosáhla na konci války 17—20 km, a operačně strategická obrana byla členěna do hloubky několika set kilometrů.

Průlom obrany v minulé válce uskutečňovaly střelecké divize, posílené tanky přímé podpory a dělostřelectvem. Útok zpravidla zahajovaly z přímého dotyku s nepřítelem po mohutné dělostřelecké a letecké přípravě útoku. Spolehlivé umlčení obrany, soustředěné použití vojsk a jejich nepřetržitý palebný doprovod vytvářely předpoklady k dynamickému vedení útoku a zabezpečovaly průlom obrany nepřítele do celé taktické hloubky v průběhu jednoho až dvou dnů. K rozvíjení úspěchu byly potom zasazovány frontové a armádní rychlé skupiny, které zesilovaly

úder vojsk prvního sledu a rychle přenášely bojovou činnost do operační hloubky.

Vedení operací do velké hloubky vyžadovalo vedení řady nepřetržitých bojů s narůstající silou, ve vysokých tempech a v průběhu několika dní. Ve spojitosti s tím došlo k dalšímu vývoji útočného boje v operační hloubce. V jeho průběhu vševojskové svazky pronásledovaly odcházejícího nepřítele, z chodu překonávaly spěšně zaujatou obranu, vedly šťastné boje s přicházejícími zálohami, z chodu překonávaly překážky, obklíčovaly a ničily velká uskupení nepřítele, obsazovaly města a průmyslové rajóny a vedly další činnost.

V šedesátých letech, v důsledku vlivu vědeckotechnického pokroku, bylo zahájeno vyzbrojování vojsk jadernými zbraněmi, raketami různého určení a radioelektronickou technikou; byla dokončena motorizace a mechanizace pozemních vojsk. Vševojskové svazky, které byly vybaveny kvalitativně novou obrněnou a jinou technikou, nabývaly na značné mobilnosti. Vojska těchto svazků byla odolnější proti všem prostředkům ničení. Všechno toto mělo za následek zvýšení bojových možností vojsk.

V důsledku vlivu nových prostředků boje se zásadně změnil jeho charakter. Stal se složitějším, hlubokým a dynamickým. V současné době je útočný boj charakterizovaný výjimečnou rozhodností, vysokou manévrovostí vojsk, rychlými a náhlými změnami situace, různorodostí používaných způsobů plnění taktických úkolů, vedením bojové činnosti na zemi a ve vzduchu, na široké frontě, do velké hloubky a ve vysokém tempu.

Hlavního cíle soudobého útočného boje — úplného zničení nepřítele — bude dosahováno především údery jaderných a klasických (nebo jen klasických) zbraní a narůstající rozhodnou činností vševojskových svazků a útvarů v součinnosti s letectvem, vzdušnými výsady a dalšími druhy vojsk.

Vývoj soudobého útočného boje probíhá také v důsledku vlivu změn v charakteru obrany na základě zvětšení její hloubky, nasycenosti obrněnými palebnými prostředky, zvýšení odolnosti a aktivity a zdokonalení způsobů jejího vedení. Hloubka obrany divize v armádách států NATO se zvětšila po druhé světové válce z 8 až 12 km na 25–50 km, sboru ze 17–20 na 60–120 km. Před hlavním pásmem obrany se předpokládá budování zabezpečovacího pásma o hloubce 15–70 km, do kterého se vyčleňuje 30–40 % sil a prostředků od každé divize prvního sledu.

Značně zesílila protitanková obrana, která je dnes založena na komplexním využití palby tanků, efektivních pozemních a vzdušných protitankových prostředků a systému zátarasů. Je důležité zvláště zdůraznit tendenci ve stále širším vybavování prostředků palebného ničení řízenými (samonaváděcími) střelami, které otevírají nové perspektivy zvýšení odolnosti obrany. V systému ženijních zátarasů narůstá úloha minování na dálku, které uskutečňují raketové, dělostřelecké a letecké prostředky.

Historické zkušenosti svědčí o tom, že s vývojem zbraní a bojové techniky získával útočný boj postupně charakter **vševojskového boje**. Tato tendence se zvláště projevila v letech první světové války ve spojitosti s vybavením armád tanky a letouny. Konečně a pevně místo našla v průběhu Velké vlastenecké války, kdy se sražení zúčastňovalo velké množství pěchoty, tanků, dělostřelectva, letectva a jejich činnost byla zabezpečována různými speciálními vojsky.

Útočný boj v soudobých podmínkách je nemyslitelný bez aktivní účasti jednotek, útvarů a svazků všech druhů vojsk a speciálních vojsk pozemních sil v součinnosti s útvary (jednotkami) letectva a PVO. Jejich společná bojová činnost je souhrnem palby, úderů a manévru, sladěných co do cíle, místa a času ke zničení protistojících sil a prostředků nepřítele v určitém prostoru a k ovládnutí výhodných taktických čas (objektů).

Vývoj útočného boje, jak to potvrzují zkušenosti z minulých válek, se projevil v: — soustředěném a nenadálém použití sil a prostředků na hlavním směru a v neustálém zdokonalování jejich bojových sestav,

— změně hloubky bojových úkolů a šířky útočných pásem vševojskových svazků, — současném umlčování obrany nepřítele do celé její taktické hloubky a v nepřetržitěm doprovodu vojsk v útoku, — neustálém zvyšování tempa útoku, — narůstání úlohy součinnosti, boje se vzdušným nepřítelem, velení vojskům atd.

Ve dvou světových válkách se projevila tendence v soustředěném využívání sil a prostředků v boji na hlavním směru. Vytvoření rozhodující převahy v silách a prostředcích nad nepřítelem po zahájení útoku a její udržování v průběhu boje byly vždy jednou z hlavních podmínek úspěšného průlomu obrany a ukazatelem vysokého taktického mistrovství vševojskových velitelů.

Průlom obrany nepřítele ve Velké vlastenecké válce byl uskutečňován údernými uskupeními armád a frontů na úsecích

průlomu, jejichž šířka tvořila 6–25 % z celkového útočného pásma. Na těchto úsecích bylo soustředováno 60–90 % sil a prostředků operačních svazů. Přechod k činnosti údernými skupinami, růst technického vybavení vojsk a zdokonalení umění jejich použití podmiňovaly **neustálé zvyšování taktických hustot sil a prostředků na úsecích průlomu**. Jestliže při zahájení války připadalo na jeden kilometr úseku průlomu 1–1,5 střeleckého praporu, 15–20 děl a minometů, 3–5 tanků, pak na konci války tyto hustoty vzrostly na 6–8 střeleckých praporů, 250–300 děl a minometů a 20–30 tanků přímé podpory pěchoty. To umožnilo dosáhnout převahy nad nepřítelem v živé síle 5–7krát, dělostřelectvu 7–9krát a tancích 3–5krát.

Potřeba rozhodného soustředování sil a prostředků na úsecích průlomu v podmínkách neustálého zdokonalování obrany zákonitě vedla k **zúžení šířky útočného pásma vševojskových svazů**. Šířka útočného pásma střelecké divize na hlavním směru armády (frontu) se v průběhu války zmenšila z 6–8 km na 1,5–2 km a při činnosti divize ve středu úderného uskupení byla totožná s úsekem průlomu. V ostatních případech divize útočily v širších pásmech a k průlomu se jim stanovil úsek široký 1,5–2,5 km.

Princip soustředování sil a prostředků na rozhodujících směrech si uchovával svůj význam i v současných podmínkách. Vyžaduje však nové způsoby jeho uvedení do života. Vznik mohutných prostředků ničení si vynucuje potřebu soustředovat síly a prostředky na hlavním směru jen na dobu průlomu obrany a zničení nejdůležitějšího uskupení nepřítele s následujícím jejich rychlým rozptýlením s cílem maximálního uchování bojeschopnosti.

Vzrůstající bojové možnosti a potřeba rozptýlení bojových sestav způsobily **podstatné zvětšení útočných pásem vševojskových svazů**. V armádách NATO je např. šířka útočného pásma divize určována 20 až 30 km. V útoku s použitím jaderných zbraní je soustředování chápáno především jako vedení jaderných úderů bez toho, aby byly soustředovány na úzkých úsecích průlomu silná uskupení vojsk. Při průlomu obrany bez použití jaderných zbraní se předpokládá vševojskovým svazům určovat úseky průlomu 3–6 km a vytvořit na nich nejméně šestinasobnou převahu sil a prostředků nad nepřítelem.

Stálou tendencí ve vývoji útočného boje je dále **zmena hloubky bojových úkolů vševojskových svazů**. Bojové úkoly svazů a útvarů v útoku vyjadřují konkrétní cíl jejich činnosti (jaké uskupení nepřítele zničit, jaké objekty, čáry a k jaké

době obsadit v hloubce obrany nepřítele). Ze zkušenosti z minulých válek vyplývá, že při určování úkolů se vycházelo z charakteru obrany nepřítele, bojových možností vševojskových svazů zámyslu operace, podmínek terénu, počasí, roční a denní doby. S přihlédnutím k těmto faktorům byla hloubka úkolů vševojskových svazů značně rozdílná.

V prvních útočných operacích Velké vlastenecké války byly často určovány střeleckým divizím úkoly dne do hloubky 20–25 km. Vzhledem k nedostatečným možnostem svazů plnily však tento úkol několik dní. Proto bojová praxe donutila omezit hloubku úkolu dne a v zimním tažení roku 1942–1943 nepřevyšoval hloubku 10 km.

V dalším období, v důsledku neustálého zvyšování palebné a úderné síly vojsk, jejich soustředování a použití, změn v organizaci obrany nepřítele, hloubka úkolu dne střelecké divize narůstala a ke konci války dosahovala 12–15 km, někdy i 16 až 18 km. Tento úkol tkvěl zpravidla v průlomu hlavního pásma obrany (o hloubce 6–8 km) a v obsazení objektů na druhém pásmu. Průlom celé taktické hloubky obrany nepřítele (17–20 km) byl bojovým úkolem střeleckého sboru.

V poválečných letech, ve spojitosti s dalším zvýšením možností vojsk v útoku a změnou charakteru obrany se dále zvětšila hloubka bojových úkolů vševojskových svazů a na základě zkušeností ze cvičení vojsk NATO dosahuje 40–50 km.

V období Velké vlastenecké války se dělil bojový úkol divize ze začátku na dva a později na tři postupně plněné úkoly: bližší, následující a úkol dne. Toto rozdělení umožnilo přesně stanovit způsob zničení protistojícího nepřítele, cílevědoměji zplánovat použití sil a prostředků a lépe organizovat součinnost a velení.

Soustředění sil a prostředků na úsecích průlomu nedosáhne potřebného efektu, nebude-li **zabezpečeno jejich použití s překvapením**. Bojové zkušenosti potvrzují, že nedocenení utajení činnosti úderných uskupení zapříčinilo neúspěchy mnoha útočných bojů a operací. Proto v minulých válkách v zájmu vedení nenadálých úderů na nepřítele byla zkrácena doba na přípravu útoku, uskutečňovala se opatření k maskování, zkracovala se doba na palebnou přípravu a bylo používáno různých způsobů klamání nepřítele. Všechny tyto tendence ve vývoji teorie a praxe útočného boje se projevují i v soudobých podmínkách. Přitom soustředění vojsk a nenadálé jejich činnosti, ve spojitosti s vyzbrojením vojsk jadernými zbraněmi a efektivnějšími

prostředky průzkumu, se stává aktuálnější.

Dlouhodobý pobyt vojsk v bezprostřední blízkosti nepřítele je zvláště nebezpečný. V soudobých podmínkách ne náhodou se proto ve větším měřítku než dříve využívá **útoků z chodu po přesunu vojsk z hloubky**. V současné době se v mnohých armádách uznává, že je nejvýhodnějším způsobem přechodu do útoku, a to jak s použitím, tak i bez použití jaderných zbraní. Tento způsob umožňuje maximální bezpečnost vojsk v období přípravy útoku, vyloučí jejich dlouhý pobyt v dosahu působnosti značného množství prostředků ničení nepřítele. Ve spojitosti s tím vzrůstá úloha spolehlivého jejich umlčení v době před přesunem vojsk, maskování a boje se všemi druhy průzkumu obránce.

V soudobém útočném boji působí i nadále tendence **hlubokého členění bojových sestav vševojskových svazků, zvětšování počtu a změn kvalitativního složení jejich prvků**.

Bojové zkušenosti potvrdily, že čím odolnější byla obrana, a čím více byla členěna do hloubky, tím silnější musel být úder vojsk v útoku k jejímu prolomení. Proto bojová sestava střelecké divize měla většinou dva, někdy i tři sledy. To umožňovalo svazkům v průběhu boje nastat zvětšovat sílu úderů z hloubky, zabezpečovalo zvyšování temp jejich útoku, vytvářelo lepší podmínky k uskutečnění manévru na bojišti a k odrazení protiztečí nepřítele.

V soudobých podmínkách vznikla nutnost ještě do větší hloubky členit bojové sestavy vševojskových svazků. Je to podmíněno tím, že kromě rozvíjení úspěchu na hlavním směru mohou být jejich druhé sledy a zálohy použity častěji než dříve k zesílení nebo výměně prvních sledů, odrazení protiztečí, vedení úderů na nových směrech, vedení boje se vzdušnými výsady a aeromobilními vojsky nepřítele ve vlastním týlu i k plnění dalších úkolů.

V minulé válce se také projevovala tendence **k naplnění bojových sestav střeleckých vojsk tanky, samohybným dělostřelectvem a doprovodným dělostřelectvem**. Avšak nejvýraznější se projevila v poválečném období, kdy došlo k úplnému technickému přezbrojení pozemních vojsk, prudce vzrostl počet tanků, protitankových a protiletadlových prostředků v jejich sestavě, vznikly obrněné transportéry a bojová vozidla pěchoty. V důsledku toho bojové sestavy svazků a útvarů měly jasně vyjádřený integrovaný, vševojskový charakter. To se projevilo v jejich vysoké samostatnosti v boji.

V průběhu Velké vlastenecké války se vyhranily také efektivní způsoby vytváření uskupení dělostřelectva. Každý velitelský stupeň, počínaje plukem, měl ve své podřízenosti dělostřeleckou skupinu. Plukovní dělostřelecké skupiny (3–5 oddílů) a divizní dělostřelecké skupiny (5–7 oddílů), které působil v bojových sestavách vojsk, zabezpečovaly nepetržitost jejich palebné podpory v průběhu celého boje. Tato tendence se projevuje i v současných podmínkách, jak o tom svědčí zkušenosti z lokálních válek v Indočíně, na Blízkém východě a v jiných oblastech.

Uchovávají se i takové tradiční prvky bojové sestavy vševojskových svazků, které zahrnují útvary a jednotky PVO, protitankové, ženijní a další, jejich bojové možnosti v soudobých podmínkách značně vzrostly.

Stále rostoucí aeromobilnost vojsk bloku NATO měla za následek vznik zvláštního vzdušného sledu v bojových sestavách vojsk v průběhu vedení lokálních válek. Ten současně s obchvatem ze vzduchu byl využíván k palebnému ničení nepřítele (zejména jeho tanků), vytváření protitankových a protipěchotních zátarasů, zabezpečení manévru, velení vojskům a plnění dalších úkolů.

Historie válek svědčí také o **nepetržitém růstu úlohy palby v boji a o posílení její vzájemné spojitosti s úderem a manévrem vojsk**. Projevily se takové tendence, jako současné umlčování obrany nepřítele do celé její hloubky, zkrácení doby potřebné na ničení a zvýšení jeho efektivnosti, dosažení nepřetržitosti palebného doprovodu vojsk v útoku. To bylo nejvýraznější v letech Velké vlastenecké války. Rozpracované principy dělostřeleckého a leteckého útoku (dělostřelecká a letecká příprava a podpora útoku a doprovod vojsk v útoku v hloubce) v jejím průběhu směřovaly k prolomení připravené obrany nepřítele do celé její hloubky s využitím palby dělostřelectva a úderů letectva.

Hloubka umlčení obrany v průběhu dělostřelecké přípravy se zvýšila z 1,5–2 km na 8–12 km. Její délka trvání se zkrátila z několika hodin na 1–2 hodiny, v některých případech byla kratší než hodina. Změnil se také její kvalitativní obsah: místo málo efektivní metodické palby nabývaly na důležitosti mohutné palebné přepady, pro které se vyčleňovalo přes polovinu celkové doby trvání dělostřelecké přípravy. Na objekty a cíle jak v prostoru působnosti palby dělostřelectva, tak i mimo jeho dosah, vedlo údery letectva.

Současný palebný úder do celé hloubky nepřátelské obrany umožňoval poutat čin-

nost vojsk v obraně, ztěžovat manévry zálohami, omezovat a komplikovat přípravu a vedení protiztečí, narušovat systém palby, součinnost, velení a značně snižovat odpor nepřítele v hloubce.

Naplnění bojových sestav střeleckých vojsk tanky, samohybnými děly, doprovodným dělostřelectvem a automatickými ručními zbraněmi dodalo jejich úderu vyšší schopnost průlomu do větší hloubky. Zvýšila se tempa útoku a různorodější byly i způsoby jeho vedení. K včasnému využití výsledků palebného ničení nepřítele a snížení ztrát pěchoty při přechodu do útoku bylo výchozí postavení praporů prvního sledu maximálně přiblíženo k přednímu okraji nepřátelské obrany (do 150 až 250 m).

Útok tanků a pěchoty do hloubky prvníh dvou obranných postavení (3–4 km) byl podporován jednoduchým nebo dvojítm palebným valem a dále postupným soustředěním palby, soustředěnou palbou a palbou na jednotlivé cíle. Kromě toho na hlavních směrech byl útok vojsk doprovázen údery bitevního a bombardovacího letectva. Útok v těchto podmínkách byl veden kombinací palby, úderu a manévru.

V minulé válce se nepodařilo vždy stejnoměrně spolehlivě umlčet obranu nepřítele do celé taktické hloubky. V důsledku omezeného množství palebných prostředků dalekého dosahu nebyly zálohy nepřítele v hloubce obrany dostatečně ničeny. Proto s postupem vojsk v útoku značně narůstal odpor obránce a zvyšoval se počet jeho protiztečí. To všechno zpomalovalo tempa průlomu obrany a rozvíjení úspěchu do hloubky.

Požadavky na spolehlivé umlčení obrany nepřítele do celé hloubky a na nepřetržitou podporu vojsk v útoku v soudobých podmínkách se dále zvyšují. Je to podmíněno neobyčejně rostoucí palebnou silou, odolností vojsk v obraně, hlubokým členěním sil a prostředků do hloubky a vysokou pohyblivostí vojsk. Efektivnost plnění palebných úkolů závisí v současné době především na stupni zničení obrněných objektů (tanků, BVP, OT, samohybných houfnic) a dalších vysoce pohyblivých cílů, které jsou schopny rychle vyjít zpod palebných úderů.

Ve vývoji způsobů palebného ničení se projevuje tendence ke zvětšení jeho hloubky a plnění palebných úkolů ve značně kratší době a s velkou efektivností. Neztrácí se význam období bojové činnosti dělostřelectva a letectva, která se plně osvědčila v průběhu Velké vlastenecké války.

Pronikavý růst možností obrany vyžaduje spolehlivější umlčení palebných pro-

středků (zvláště jaderných, dalekonosných a protitankových), a to ještě do doby dosažení prostoru vojsky.

Nejdůležitější zvláštností palebného ničení nepřítele v operacích minulé války byl **komplexní přístup** k využití všech palebných prostředků. K palebnému ničení bylo současně používáno dělostřelectvo, letectvo, tanky přímé podpory a další palebné prostředky. V poválečném období se tato tendence dále rozvíjela. Značně se rozšířilo množství prostředků ničení a zvýšila se jejich účinnost.

Zkušenosti z lokálních válek svědčí o novém rozdělení podílu různých prostředků při plnění palebných úkolů. V boji s obrněnými cíli získaly vedoucí místo PTRS. Neustále větší množství úkolů plní taktické, bitevní a vojskové letectvo. Důležitým prostředkem k dosažení nepřetržitosti palebné podpory vojsk se staly bojové vrtulníky, které jsou vždy v pohotovosti vševojskovým velitelům, rychle reagují na požadavky z předního okraje a jsou schopny efektivně ničit cíle, které se nacházejí v bezprostřední blízkosti jednotek v útoku. Značně vzrostly také dálky a účinnost palby samotných vojsk v útoku.

Někteří odborníci poukazují na účelnost širokého použití taktických a operačních taktických raket s tříštivotrhavou náplní k plnění palebných úkolů. Dálka palby hlavních systémů polního dělostřelectva se zvýšila po válce z 10–15 km na 20 až 30 km. Několikanásobně se zvýšila síla a hloubka úderů letectva. Všechno to vytváří předpoklady k současnému umlčování nepřítele klasickými prostředky nejen v taktické, ale i v operační hloubce.

Ve spojitosti s tím, že se na palebném ničení podílejí prostředky různých druhů vojsk a druhů ozbrojených sil, jeho hlavním organizátorem se stal vševojskový velitel se svým štábem.

V soudobých podmínkách jsou vytvořeny předpoklady **k dalšímu zdokonalování způsobů útoku na nepřítele v obraně**. Vševojskové svazky a útvary, které jsou plně motorizovány, vyzbrojeny silnými palebnými prostředky, tanky a dalšími obrněnými vozidly, jsou schopny vést údery s větší hustotou sil a prostředků než dříve, v širším pásmu a do větší hloubky. Po zavedení obrněných transportérů a bojových vozidel pěchoty k vševojskovým svazkům vznikla možnost v příznivých podmínkách útočit na nepřítele bez sesednutí jednotek z vozidel, v těsné součinnosti s tanky. Takový útok umožňuje maximálně zkrátit dobu mezi ničením nepřítele v obraně a mezi využitím jeho výsledků vojsky, a tak dosáhnout ještě těsnějšího skloubení palby a pohybu.

Současné s tím je nutné posuzovat také větší možnosti vojsk v obraně k rychlejšímu zřizování minových polí bezprostředně před útvary v útoku. To vyžaduje nutnost většího vybavení techniky individuálními prostředky pro překonávání minových polí, zařazení ženijních jednotek s prostředky průzkumu a překonávání minových výbušných zátarasů do bojových sestav vševojskových útvarů a svazků.

Po zavedení jaderné munice a různých prostředků její dopravy na cíl se výrazně zvýšily možnosti vojsk k současnému působení do celé hloubky bojové sestavy nepřítele. Dovedné použití jaderných zbraní umožňuje ničit a vyřazovat z boje uskupen vojsk nepřítele, prostředky jaderného napadení a další důležité objekty nejen v taktické, ale i v operační hloubce obrany. Vysoká pohyblivost vojsk jim umožňuje rychle využívat výsledků těchto úderů, rozvíjet útok ve vysokých tempích, útočit na nepřítele z chodu a rozhodným způsobem pronikat do hloubky jeho rozmístění.

Bylo by ovšem nesprávné podceňovat možnosti obránce k ničení vojsk v útoku jadernými zbraněmi. Zkušenosti ze cvičení vojsk NATO svědčí o neustálém zvyšování norem taktické jaderné munice ve vševojskových svazcích. Jestliže v šedesátých letech americké divize dostávaly několik kusů této munice, pak v současné době se předpokládá vyčlenit jim do 50 kusů a armádním sborům do 140 i více kusů jaderné munice. Nejohrovenějším prostředkem dopravy taktické jaderné munice na cíl na bojišti se stalo polní dělostřelectvo (155 a 203,2mm houfnice). Všechno to podmiňuje nutnost nepřetržitého vedení boje s taktickými jadernými zbraněmi, uskutečňování celého komplexu doplňkových opatření ke zvýšení odolnosti vojsk a k rychlému obnovení jejich bojovschopnosti po jaderných úderech nepřítele.

Zvýšené bojové možnosti vojsk vedly rovněž k **růstu úlohy manévru v útoku**. O jeho široké uskutečňování v boji se snažila vojska i dříve, zvláště v době Velké vlastenecké války. Výhodné podmínky pro obchvat a oběti nepřítele vznikaly však až po průlomu jeho obrany. Svazky a útvary, které útočily v úzkých pásmech a v nahuštěných sestavách, byly nuceny vést zpočátku čelní úder a pak jej rozvíjet do stran.

V současné době se charakter obrany změnil. Je budována se značnými mezarami mezi úseky, rajóny a opěrnými body a použití jaderných i nových druhů klasických zbraní umožňuje způsobit nepříteli velké ztráty a vytvořit trhliny v jeho

bojových sestavách. To znamená, že možnosti pro široký manévr se dnes vytvářejí od samého zahájení útoku vojsk a ne jen za boje v hloubce jeho obrany, jak tomu bylo v minulé válce.

V současné době je kvalitativně novým druhem manévru jadernými a palebnými údery, a to změnou cílů prostředků dopravy (manévr dráhou letu) nebo jejich přemístěním do určených prostorů k současnému nebo postupnému vedení mohutných úderů na nejdůležitější objekty nepřítele. Ve spojitosti s vývojem vojskového letectva se zvýšila úloha a možnosti manévru vzduchem.

Jedním z nejsložitějších problémů útočného boje bylo vždy **zabezpečení rozhodného postupu vojsk, která působila na směr hlavního úderu**. Zkušenosti svědčí o tom, že i malé přerušení útoku umožňovalo nepříteli odpočinek, uskutečnit potřebný manévr a přijmout další opatření proti vojskům v útoku.

V minulé válce byl řešen tento problém uskutečněním celého komplexu vzájemně propojených opatření. Mezi nejdůležitější patřily:

- současné a nepřetržité palebné působení na nepřítele bezprostředně před čelem útočících vojsk, na jeho zálohy a objekty v hloubce,

- včasné zasazení druhých sledů (záloh) a předsunutých odřadů do boje,

- manévr silami a prostředky na hlavní směr z méně důležitých směrů atd.

Nejdůležitější podmínkou narůstání úsilí vojsk prvního sledu a zabezpečení vysokých temp útoku do velké hloubky je včasné zasazení **druhých sledů a záloh do boje**. Při průlomu prvního postavení nepřítele v období Velké vlastenecké války byly zasazovány do boje nejen praporeční, ale i plukovní zálohy a k zakončení průlomu jeho hlavního pásma druhé sledy divízi a sborů. V boji o hlavní pásmo obrany útočník zpravidla vyčerpal všechny taktické a často i operační zálohy. Předčasné jejich zasazení do boje bylo vynuceno nevelkou hloubkou umlčení nepřítele. Kromě toho nebylo vždy dosahováno vysoké hustoty tanků přímé podpory pěchoty v bojových sestavách střeleckých vojsk.

Nejdůležitější význam mělo všestranné zabezpečení zasazení druhého sledu divíze do boje. Proto byly plukům prvního sledu stanoveny úkoly k obsazení čáry, která byla výhodná pro rozvíjení druhého sledu, k uvolnění os přesunu, ženijnímu zabezpečení, protiletadlové obraně a k včasnému předání posilových prostředků do sestavy zasazovaného pluku. Palebné zabezpečení zasazení do boje bylo zpravidla uskutečňováno krátkou, avšak mo-

hutnou palebnou přípravou (palebným přepadem), které se zúčastnila divizní dělostřelecká skupina a dělostřelecké skupiny pluků prvního sledu.

Všechna tato opatření k zabezpečení zasazení druhých seldů do boje neztratila na významu ani v současných podmínkách. Naopak ještě více se zvýšila jejich úloha. Je pochopitelné, že jejich zasazením do boje nejsou vyčerpána opatření k udržení vysokých temp útoku. Bojové zkušenosti potvrdily, že k jeho rozvíjení v průběhu boje mohou být s úspěchem používány předsunuté (obcházecí) odřady. V letech minulé války tyto odřady s využitím mezer, trhlin a odkrytých boků v obraně nepřítele, i výhodných terénních podmínek pronikaly do hloubky jeho rozmístění, obsazovaly důležité čáry, objekty, přepravy, předmostí na vodních překážkách a vedly boj v odtržení 10–15 km před hlavními silami, což mělo podstatný vliv na zvýšení temp útoku.

V soudobém boji jsou vojska v útoku schopna vysílat silnější předsunuté odřady a vysazovat z vrtulníků taktické vzdušné výsadky do značně velké hloubky. Na základě zkušeností z lokálních válek a cvičení vojsk NATO může být síla takového výsadku od čtyř do praporu a hloubka vysazení se pohybuje v rozmezí 10–50 km.

Použití předsunutých odřadů, vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk v soudobých podmínkách svědčí o rozvoji tendence k neustálému narůstání hloubky současného **aktivního působení na obranu nepřítele** nejen prostředky ničení, ale i vojsky. Sladěné použití předsunutých odřadů a taktických vzdušných výsadků umožňuje do velké hloubky rozdělit bojovou sestavu nepřítele, oddělit úseky průlomu od přisunovaných sil z hloubky a

z boků, ničit obránce po částech a tak zabezpečit vysoká tempa útoku.

Důležitým předpokladem k dosažení vysokých temp útoku byl vždy **boj se zálohami nepřítele**. Zkušenosti z válek svědčí o tom, že jejich ničeni bylo uskutečňováno údery letectva a palbou všech prostředků, vedením střetných bojů svazky prvního sledu se současným přechodem části sil do obrany na výhodných čarách, někdy i zasazením druhých sledů do boje. Na nebezpečné směry byly přisunovány protitankové zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací. V současné době, v souvislosti s pronikavým růstem pohyblivosti a úderné síly záloh obránce, problém boje se zálohami nabývá na větším významu než v minulosti.

V průběhu rozvíjení útoku je možné nedopustit přisun čerstvých záloh a ničit je údery letectva, palbou dělostřelectva, minováním na dálku, činností předsunutých odřadů, vzdušných výsadků a bojových vrtulníků, širokým manévrem útvarů a jednotek pohyblivých vojsk k jejich vyjití do boků a týlu přisunovaných záloh nepřítele a vedením střetných bojů.

Bojové zkušenosti rovněž potvrdily, že k dosažení úspěchu v útočném boji je nutné **vést efektivní boj i se vzdušným nepřítelem**. V poválečném období výrazně vzrostla bojová efektivnost letectva proti pozemním cílům, čímž se značně zvýšila úloha nepřetržitě protivzdušné obrany vojsk. Tato obrana přerostla z druhu bojového zabezpečení v součást vševojskového boje. V soudobých podmínkách, v souvislosti se vznikem bitevního letectva a bitevních vrtulníků nepřítele, tendence k současnému vedení boje s pozemním a vzdušným nepřítelem nabývá na větším významu. Vzdušný boj vrtulníků v současné době se pravděpodobně stane součástí vševojskového boje.

Ve vývoji útočného boje v minulých válkách se projevila celá řada tendencí, které si uchovávají platnost i v současných podmínkách. Současně s tím zejména taktika je v největší míře závislá na využívaných druzích zbraní a bojové techniky. Proto při řešení problematiky soudobé vojenské teorie je nutné využívat jednak bojových zkušeností z minulých válek, jednak přihlížet ke změnám, které probíhají v prostředcích ozbrojeného zápasu, i k perspektivám jejich vývoje.